

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LESTENNA SLOVENSKE NARODNE PODPORE
NE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Zdravstveno društvo (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leto; za Chicago in Ceno \$7.50 na leto, \$2.50 na pol leta; za Ameriko \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ceno \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

One dollar per annum—bills sent as no cash.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naloga na vsak, kar ima stik s tem:

PROSVETA

3657-69 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, na primer (July 31, 1932), poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Posredila je pravilno, da se vam list ne ustavi.

Roosevelt

Demokratski kandidat Roosevelt je pred nekaj dnevi govoril na svojem volilnem shodu v Columbusu. Bil je agresiven govor. Po republikancih je padalo. Roosevelt je obtožil republikanske voditelje, da so oni odgovorni za krizo.

To je razpalilo republikance, kakor da jih je gad ptič. Nič bolj ne boli Hoovera in njegovih prijateljev kakor to, če jim kdo očita, da so oni odgovorni za depresijo. Hoover namreč smatra, da noben posameznik niti njegova stranka ne more biti odgovorna za svetovno gospodarsko krizo, ki po njegovem mnenju izvira iz posledice svetovne vojne. In noben posameznik, tudi predsednik Združenih držav ne, ne more ničesar storiti proti tej krizi!

Roosevelt je pa rekel, da je politika zadnjih treh republikanskih administracij od Hardinga do Hooverja bila taka, da je morala izvesti orgije spekulacij v Wall streetu in iz te orgije se je izčrpil borzni polom s posledico depresije, ki še danes leži na Ameriki kot ogromen kamen. Svetovna gospodarska depresija se je začela v Ameriki, pravi Roosevelt. Svetovna kriza je otrok ameriških visokih financ! Ameriški bankirji so kar sipali posojila tujim deželim brez ozira na to, če morajo te dežele vrniti dolg ali ne — potem ko je ameriški zakon visokih carinskih tarifov, diktiran in sprejet po republikancih, zapel vrata Združenih držav blagu iz dolžnih dežel! To je zlomilo gospodarstvo sveta, ko se je sesula stavba ameriškega kredita zaradi vratolomnih spekulacij v Wall streetu. Tako toži Roosevelt.

Kandidat Roosevelt je torej položil krivdo za polome in depresijo pred vrata Wall streeta in pred vrata republikanskih voditeljev, ki so omogočili in podžigali finančne orgije na wall-streetu. Obenem je Roosevelt izjavil, da bo on, če bo izvoljen, izposloval federalno regulacijo borze v Wall streetu. Brezobzirne svobode spekuliranja mora biti konec! Bankirji ne bodo več smeli sipati ameriškega denarja v Evropo na prazne pene! In z domačim kreditom ne bodo več delali kakor svinja z mehoma!

Ko je Roosevelt to izgovoril, so se takoj oglašali republikanski voditelji. Najbolj so prišli kandidata Roosevelta zaradi napovedane regulacije borze. Rekli so — in po pravici — da kandidat Roosevelt govori tako, med tem ko guverner Roosevelt dela drugače. Roosevelt je že ves čas krize guverner države New York. Borza v Wall streetu ima svoj charter od države New York in prva regulacija mora priti od državne uprave. Ali je Franklin D. Roosevelt že kaj storil, da bi omejil spekulacijske orgije v Wall streetu — vsaj toliko kolikor sega njegova oblast? Nič, absolutno nič! Guverner Roosevelt ni storil nič, toda kandidat Roosevelt je zelo glasno zaobljubil, kaj bo storil, ko bo predsednik Združenih držav.

Stara reč je že, da si kandidati vodilnih strank zabrusijo v obraz maračkatro pikro resnico, ko tekmujejo med seboj za najvišje politične službe. Roosevelt ima prav, ko očita republikancem, da so dajali potuho divjim borznim spekulacijam in s tem povzročili polom in ekonomsko depresijo po vsem kapitalističnem svetu. Kapitalizem vseh dežel je danes tako tesno zvezan, da polom v eni deželi, zlasti veliki, se takoj razširi kot požar v druge. Republikanci pa imajo tudi prav, ko očita Rooseveltu, da se kot guverner države New York nič ne briga, da bi prijel spekulante vsaj v svoji državi in jim zvezal roke. Zato se smejejo njegovim obljubam. Kako bo Roosevelt kot predsednik reguliral newyorško borzo, ko mu federalna ustava daje manj moči za to kot pa mu daje newyorška državna ustava?

Kandidat Roosevelt ne bo nič naredil, če bo izvoljen. O tem smo lahko prepričani. Saj je že ob sprejetju kandidature v Chicagu rekel, da bo kot predsednik skrbno čuval — stare ameriške institucije. Kapitalistični spekulanti se so takrat lahko oddahnil. Kajti borzna spekulacija in tej sledeči gospodarski polom so tudi med starimi ameriškim institucijami! Vse te institucije so v starem ameriškem gospodarskem sistemu, ki je Roosevelt kakor Hoover enako svet in nedotakljiv.

Dobro se še spominjamo, ko so demokratje leta 1912 obljubili, da bodo s svojim sistemom rezervnih bank preprečili depresijo. Ali jih se? Liko fun! Sama krparija, ki na koncu nič ne pomeni; v bistvu ostane vse pri starem. Roosevelt vodi staro pot.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Primorskim rojakom v Ameriki!

(Naročite "Zgodovino goriških Slovencev!")

V Ljubljani, avgusta 1932. — Ko so začeli po vojni izhajati različni "Spomini," so me ponovno nagovarjali naši odlični sodobni narodni delavci in voditelji, naj napišem tudi jaz spomine iz svoje 50 letne dobe narodnega delovanja in napredovanja na Goriškem, češ: da sem jaz še edini delavec minule dobe, ki morem napisati kolikor le moremo točno zgodovino našega narodnega prepoveda in po vrednosti opisati in oceniti delovanje naših zaslužnih mož do najnovejšega časa.

Ker bivam stalno na Dunaju, kjer se nahajajo v bivši dvorni knjižnici vsi tiskani dokumenti naše preteklosti, ker so mi vsi ti viri na razpolago in ker imam časa dovolj, sem se tudi lotil tega dela. Dokončana je že prva knjiga te naše zgodovine, ki obsega dobo od prvih početkov našega narodnega gibanja do dokončane leta 1900. Prvi del te knjige sega do prve ustavne dobe 1848, drugi do ustavne dobe do konca 1852, tretji doba Bachovega absolutizma do 1860, četrti doba druge resnične ustave s oktobersko diplomom 1860 do ustanovitve političnega društva "Soča" 1869, dalje Tonkličjevo dobo do nastopa zveze Gregorčič-Gabrček 1889 in potem daljnjo dobo te zveze do nastopa zveze Grbrček-dr. Tuma 1899 ter prvi odločni uspehi proti nenaravnim zvezdr. Gregorčič-dr. Payer 1900.

Ta prva knjiga bo obsegala okroglo 600 strani velike oblike in v njej bo točno opisano in ocenjeno delovanje nad 1000 narodnih delavcev in naših narodnih nasprotnikov. Nešteti naši goriški možje in žene bodo tu po vrednosti popisani in ocenjeni, tako da bo vsem v tej knjigi ohranjen hvalen spomin. Opisani bodo vsi dogodki od leta do leta, po 1860 dalje, celo od tedna do tedna. Tu bodo dokumentarno opisani vsi boji naših pravnikov in narodnih delavcev za narodno enakopravnost, boji proti italijanski kolonizaciji in pohlepnosti, opisani bodo vsi važni politični dogodki v Avstriji, od katerih je bila kakorkoli odvisna nadaljnja usoda goriške dežele. Skratka: tu bo v lepem redu zbrano vse gradivo za bodočo narodno, politično, kulturno in gospodarsko zgodovino goriških Slovencev.

Ta knjiga izide v decembru, za Veliko noč pa izide druga enako obsežna knjiga, ki prinese enako obsežno zgodovinsko gradivo od leta 1901 do najnovejšega časa. Tu bodo opisani vsi naši boji in vse naše velepotepno delo do svetovne vojne, Goriška med vojno, doba našega begunstva in končno doba našega suženjstva do najnovejših dni.

Z ozirom na svoje skučnje, ki sem jih pridobil pri opisovanju teh dveh knjig in z ozirom na to, da mi je na razpolago dunajski najzanesljivejši vir, sem se odločil, da zberem in spišem tudi vse gradivo za Trst in Istro.

Ta moj program je za zgodovino slovenskega naroda vobče in za nas Primorce še prav posebej velike važnosti, kajti ako zdaj vsega tega ne zberemo in realno pozabljivosti, bo našim potomcem veliko težje izvršiti podobno nalogo. Pokazati moramo svetu svojo lepo preteklost. In da bi mogel to nalogo srečno in častno izvršiti, se obračam tudi do svojih ožjih rojakov v Ameriki in jih vabim:

1.) Da med svojimi znanci in prijatelji aberejo naročnike na prvo knjigo, ki bo stala 2 dolarja in poštne stroške. Med Vami je več mojih dobrih znancev, prijateljev in sodelavcev, na katere se posebno apelujem, da naberejo kolikor mogoče mnogo naročnikov. S tem pripomorejo do izvršitve mojega velikega programa.

2.) Mnogi od Vas ste doživeli med vojno v begunstvu, po vojni v suženjstvu mnogokaj, kar bi bilo vredno ohraniti v spomin našim potomcem. Jako zanimivo bi bilo tudi Vase življenje, Vase delovanje in Vaša borba za obstanek v novi prekomorski do-

movini. Napišite vse to vsak po svoje in pošljite na uredništvo tega lista, ki mi potem vse skupaj pošlje na Dunaj ali v Ljubljano. Presrečna hvala vsem tistim, ki kakorkoli pripomorejo, da pokažemo vsemu kulturnemu svetu svojo sijajno preteklost, svoje delovanje, svoje uspehe in svojo veliko kulturo. Hvala Vam!

Andrej Gabrček,

bivši vodja goriških Slovencev. (Nabiralci naročnikov mi jako olajšajo nalogo in delo, ako ob podpisu naročnika potujejo tudi naročnino 2 dolarja in 25 centov za stroške, denar pa pošljejo čimprej na: Hranilnica dravske banovine (bivša Kranjska hranilnica) v Ljubljani. Natančno je označiti naslov, kamor pošljemo naročne knjige.)

Barbič na rešetah

Cleveland, O. — Na moj dopis, priobčen v Prosveti z dne 10. avgusta, sem prejel iz Detroita, Mich., sledeče pismo in izrekel iz komunističnega "Workerja": "Rojak Barbič! Ako hočeš pronaesti resnico, čitaj priloženo. Pošten človek je oni, kateri pripozna svoje napake, hipekrit pa oni, kateri jih hoče zatajiti. Ti in klika, katera edina ima pravico pisati v Prosveti, ste zavzeli stališče, kot jo ima papež, to je nezmotljivost in kar da je enkrat to, da mora tudi ostati. Ker pa je tako početje v nasprotju z naravo, zato je vam ali oni ideji zagotovljen pogin."

Ker vem, da v tebi ni zamišljene kritike in tako tudi vem, da ne gledaš za drugo kot za robate prepire, zato ne podpisem mojega imena.

Pismo je bilo dano na pošto 17. avgusta ob 5:30 popoldne. Zdi se mi, da sem že nekoč videl to pisavo in čital dopise tega rojaka. Pošiljal pa jih je od drugega. Ampak to nič ne de. Naš prijatelj kliče želi, da bi se jaz seznanil z izjavo centralnega odbora komunistične stranke, katero je podal glede obdolžitve Wm. Z. Fosterjevega patriotizma za časa vojne.

Tovariš iz Detroita pravi, da je pošten človek oni, kateri pripozna svoje napake, to pa zato, ker je Fosterjev odbor v izjavi pripoznal Fosterjevo napako, da je Wm. Z. Foster lagal, ali pa da sedaj laže. Kar je ravno isto kot ta naš rojak trdi, da ima ravno gotova klika vso pravico pisati v Prosveto kar hoče. Ker on vključuje mene, povem mu in drugim, ki tako mislijo kot on, da ne pripadam k nikakršni kliki dopisnikov, še manj pa, da lahko pišem kar hočem ter da imam pri Prosveti kakšne posebne privilegije.

Se ni dolgo, ko mi je urednik odklonil dopis in me še okregal, ker nisem poznal dobro osebe, ki je povedala gotove stvari, ki sem jih dal potem v javnost in sem tako prišel v navskrižje z nasprotniki. Dostikrat mi prestrže dopis, ali pa čakam po več dni, predno pride na dan. Enkrat je bil poslan v februarju,

priobčen pa v aprilu. Pa se nisem pritožil. In ako nekateri dopisniki pošiljajo take laži za priobčitev kot ta iz Detroita, potem ni čudno, da jim urednik odklanja dopise.

V resnici, da pišem drugače kot drugi naši resni dopisovalci, to zato, ker kadar poslušam petje in slišim vse enake glasove, se mi pač neumno vidi. Isto je pri pisanju. Ko pogledam dopise nekaterih dopisnikov, ki pišejo redno v list, so vedno enaki. Kakor Harry McLaughlinovi, predsednika clevelandške delavske federacije, ki piše vsak teden, da se zato še ni odprlo stavbinsko delo, ker je slabo vreme. Zato je treba včasih spremembe tudi v dopisovanju. In tako se tudi naši tovarši zanimajo kaj pišem, pa čeprav ni zamišljeno in je robato. Na primer naši komunisti, kar se tiče robatosti, posekajo dostikrat mene. Eno je kar oni rabijo in jaz ne laž. Potem ponavljanje kot "social-patriots, murderers of Karl Liebknecht, Rosa Luemburg" itd. Ze tisočkrat so komunisti hoteli tukaj v Ameriki naprti to socialistom, dasi vedo, da lažejo. In to je vse kar oni znajo — ponavljati nekaj kar so slišali in o čemur ne vedo ničesar, kot ne vedo o socializmu in delovanju za istega.

Pa pojdemo k centralnemu odboru komunistične stranke, kateri hoče zagovarjati Fosterja in v kar "naj bi se jaz zamislil." The Central Committee of Communist Party pripozna Fosterjeve napake, ker piše: "Comrade Foster made a great mistake in meeting this situation. He surrendered to position of Socialist Party and its leadership on this point. He denied that he was a revolutionist. He denied that he was against the war. He declared instead that he had himself purchased Liberty Bonds, and that the Stockyards Workers Union which he had organized and headed during that period had carried on a campaign for the sale of Liberty Bonds."

Vprašanje je: Kdaj je Foster lagal — pred senatnim odsekom ko je bil zaslišan pod zapriseženo izjavo, ali lažeta odbor in on skupno sedaj?

"Foster, delavski borilec". V tem odstavku najdem tudi to-le: "For the Socialist Party with its 18 years' international record of social patriotism and betrayal of every struggle of the working class to attack Comrade Foster on the grounds of social patriotism is indeed a historical joke". — Pa zakaj historična neumnost, če se človek prestraši v momentu, ko je res treba pokazati pogum? Saj Foster ni edini izmed komunistov, ki je zatajil svoje prepričanje — tudi naš Tone v Collinwoodu je rekel, ko je videl prosekatorje: "Ali si komunist, Tone?" "No!" — "I am asking you if you are communist, Tone?" "No!" Pač pridejo momenti, ko se človek prestraši, kadar petelin zine. Saj smo že slišali v šoli o svetem Petru. On je kar trikrat rekel: — No!

Pa nam še nadalje pravijo v istem odstavku to-le: "Skoraj (skoraj?) vsi delavci, kateri so

trdno stali v revolucionarni vrsti skozi vojne dneve, so danes člani komunistične stranke." Pogledajte no, pogledajte, revolucionarjevi! Poznam jih, ki so zdaj v progresivni stranki in volijo Elijah v Euclidu. Neki Hrvat, komunist Boich — je bil pri zadnjih primarnih volitvah v Clevelandu. — Mister Boyd — na demokratski listi. Poznam jih, ki so šli v Euclid za pogrebom poraženega kandidata — demokrata Busherja ter uganjali razne budalosti z republikanci. Kje je danes naš Charles Bartulović, alias Novak in z več drugimi alijasi?!

Se komaj v sredo 17. avgusta, ko mi je moj prijatelj iz Detroita poslal pismo, je Foster govoril v Clevelandu in napadel American Federation of Labor. Takrat pa je delal z American Federation of Labor, ker je bila ta federacija, da je poklicala delavce na štrajk. Takrat pa je dobroznani Foster hvalil Gompersa in A.F. of L. Da, kot vsi komunisti je tudi Foster v času, ko mu preti kriza ali nevarnost, konservativec mesto revolucionar.

Mi vemo to prijatelj iz Detroita, da se časi spreminjajo. Pa vemo tudi, da se ljudje, in Foster ni izvet. Poznam rojaka, ko gre v Chicago, je tam socialist, pride v Cleveland je demokrat, gre v Pennsylvanijo, je republikanec, in če bi šel v Rusijo, bi se bil komunist. Ampak principov ni.

Tako je, družo. Upam, da ta dopis ni bil prerobit, pa zate ne bo, ker Foster je le bil komunist — patriot in je še.

Frank Barbič.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — Te dni sem poleg drugih slovenskih naselbin obiskal tudi naselbino v Pittsburghu, kjer sem zvedel, da so nekateri meščanski listi raztrobili v svet, da so začele razne tovarne in rovi vsak dan obratovati, in kdor hoče delati, naj se zgasi takoj na tem in tem naslovu dotičnega departamenta. No, kmalu sem se sam prepričal o istini. Sešel sem se s par agentki, ki so me vprašali, če hočem iti delat v majno. Glej ga vraga! sem si mislil. Ko sem bil 60 let star, so mi rekli, da sem za celih 20 let prestar, sedaj ko sem 67 let star sem pa kar nenkrat sposoben za delo v rovu, da bi šel skebat. Pa sem dejal sam pri sebi: "Ne boste zvalili Tončeta, da bi šel skebat na Avello ali kam drugam."

Kmalu potem sem odšel v okraj Westmoreland, kjer že delj časa počiva mnogo rovoj, le nekateri delajo po par dni na teden, skebov pa ne potrebujejo. Yukon počiva že par mesecev, Herminie dela par dni v tednu in Coverdale in Library delata po dva do tri dni v tednu, delavcev pa jim seveda ne primanjkuje. Manjka pa jim zanesljive banke, v katero bi lahko spravili svoje ogromne prihranke.

Tudi na Imperial in Moon Run sem šel, pa tudi tam je mnogo delavcev brez dela. Obiskal sem rojake v Burgettstownu. Ko sem stopil v Leskovecovo hišo, sem se začudil, kajti v njej sem našel novo gospodinjko, ki pa me je prijazno sprejela, četudi me ni poznala. To je bila rojakinja Pumpe, ki je z veseljem obnovila celotno naročnino na dnevnik Prosveto. Prišla je v vas rojakinja Saje, ki je tudi ponovila naročnino na Prosveto za celo leto. Hvala obema, rojakinji Pumpe pa tudi za izvrstno postrežbo.

Moja pot me je peljala v naselbino Slovan, kjer sem se najprej ustavil pri Stebetovih; njihova gospodinja Mary Stebe je dolgoletna zvesta naročnica Prosvete. Pripovedovala mi je, da ji je prošega maja umrl oče, ki sem ga dobro poznal že zadnjih 20 let. Naj v miru počiva, sorodnikom pa izrekam moje sožalje.

Ustavil sem se še v "vinski dolini" na Midwayju. Letošnja vinska trgatava obeta biti bogata. Obiskal sem naše rojake in tudi Johana Žusta, ki se s svojimi sinovi že nad leto dni beča. Pred letom jim je umrla žena oziroma mati, pa so se odločili, da pred letom dni ne bodo nobene sili v zakonski zvezi. Mislili pa, da bodo čakali tudi malo dlje, tako da bodo prej vsaj sode napolnili, potem šele gospodinjko dobili v hišo.

Anton Zidanšek.

Življenje v retorti

Iz znanstvenih krogov poročajo, da se je biologu D. T. Douglasu posrečilo pridelovati živ ali protoplazmo. Ze 1. 1925 so se pojavile slične trditve, toda takrat se je izkazalo, da stvar ni resnična.

Tudi sedaj je potrebna vsa skepsa, saj gre za problem, s katerim so se bavili tisočletja učenjaki in šarlatani, ne da bi mu prišli do živga. Znanost mnogih preteklih stoletij je bila vsa usmerjena v to, da bi poleg umetnega zlata pridelala tudi umetno življenje. Med spisi velikega Paracelza je tudi recept, kako naj se v retorti zvari umetni človeček, homunkulus, toda Paracelzus je bil velik dovipnež in si je z njim dovolil samo potegavščino. Pozneje so skušali ustvariti umetnega mehanika človeka in švicarski urar Jacques Drotter francoski mehanik Daucanson sta ustvarila celo vrsto duhovitih mojstrskih del, toda te ustvaritve so bile le obdurovanja vradne ure v človeški obliki, neživi avtomati. Niti drugega niso moderni stroji-ljudje, jekleni roboti, ki jih premika elektrika.

Moderno naravoslovje je seveda vse drugače opremljeno za rešitev problema o umetnih bitjih nego Paracelzus in njegovi vrstniki. Pogledalo je v skrivnost življenja v stani in je razčlenila njeno kemično sestavo. To da ko je hotela s kemičnim sestavljanjem pridelati isto tako živo protoplazmo, je doživela bridko razočaranje. Umetno pridelana živ ni hotela živeti! Naravna živ je sama od sebe obdarjena z življenjem, diha, ker prejema kisik in izločuje ogljik, in rase. V retorti sestavljen živ pa ostaja mrtva masa — kakor mavčen kip napram človeku. O Douglasovi protoplazmi trdijo, da diha in rase. Koliko pa je na tem resnice, bo pokazala šele bližnja bodočnost.

Epohalen izum v fotografski stroki

Fotografiranje je že davno razširjen ljudski sport, za razmeroma majhen denar je danes že vsakomur omogočeno biti lastnik fotografskega aparata. Le malokdo ne ve, kako je treba s tem ravnati. Toda vprašanje pravilne osvetlitve je še dandanes navzile vsakovrstnim mehaničnim merilcem svetlobe, eno najdelikatnejših vprašanj v življenju ljubitelja fotografije.

To vprašanje je sedaj dokončno rešeno po izumu znanega berlinskega fizika prof. Brunona Langeja. Ta je zgradil merilec, ki spreminja svetlobne vrednote v elektriko in kaže čas osvetlitve s takšno natančnostjo in tako preprosto, da ravna lahko otrok z njim. Majhne in večje pogreške, ki so jih dopuščali dosedanja svetlomeri zaradi zmotljivosti človeškega očesa, so absolutno izključene.

Princip, na katerem bazira Langejev svetlomer, je tako enostaven, da je naravnost čudno, da ni še nihče prišel nanj. Svetloba s predmeta, ki ga hoče človek posneti, pada v majhni skatlici skozi zbiralno lečo na svetlobno staničo, v kateri se svetloba spremeni v elektriko kakor pri televiziji in v aparatu za zvočni film. Stanica je v zvezi s kazalcem, ki se premakne na kazalni plošči tem bolj, čim močnejše je svetloba in po njej posredno tok, ki nastane v stanici. Dva upora skrbita za to, da je mogoče upoštevati občutljivost plošče in zaslon ko — pritisk na gumb in kazalec pokaže mehanično absolutno točno osvetlitev.

Kakor poročajo iz Berlina, bo novi svetlomer v kratkem dostopen javnosti in ni dvoma, da ga bodo milijoni ljubiteljev fotografije pozdravili z zadoščanjem. Gre samo za ceno, ki jo bo imel ta svetlomer.

Vzroki nesreč pri kopanju

Kopanje in plavanje imata svoje nevarnosti, ki jih je treba poznati, da se izogne nesrečam. Običajno menimo, da povzroča smrt zaradi utopitve srčna kap, a neredko je pravi vzrok povsem druge.

Malokomu je znano, da je n. pr. luknja v bobniču zelo nevarna plavalca. Skozi takšno luknjo lahko pride mrzla voda v ušesno duplino, kar razdraži organe notranjega ušesa, plavalec izgubi čut za ravnotežje, napade ga omotica in utone.

Mnogi so ljudje, ki ne vedo, da imajo takšno luknjo v bobniču, ki jim lahko pripomore tudi do vnetja v srednjem ušesu. Zato ni pretirana skrb, če si damo preiskati uho, preden se napravimo v vodo. A kdor se noče navzile luknji v bobniču odpovedati užitek vodu, naj si uho zamaši z vato in naj uporablja vrhu tega gumasto čepico, ki zakriva ušesa.

Včasih komaj opazne boleznice v krvi in obtoke so isto tako zahtevale že mnogo ertev pri kopanju in zato bi se moral dati vsakdo vsaj enkrat v letu zdravniško preiskati.

Veliko vlogo pri nenadnih smrtnih primerih imajo živčni napadi in refleksi učinki. Tako se dogaja, da se mladi, zdravi ljudje takoj po skoku v vodo ali po prvih zamahih pogreznje brez glasu. Nenaden strah, da utegneš utoniti, pomanjkanje duševne pripravljenosti in drugi duševni vzroki so lahko povod za utonitev.

Mišični krči, zlasti krči v mečah, so znan vzrok za nesreče pri kopanju. Večinoma pa grozi smrt ljudem, ki se preveč prestrašijo in v razburijo, hladnokrvno zadrževanje v vodi večinoma pomaga, da krč kmalu preneha, zato bi se moral vsakdo naučiti mirnega ležanja na vodni površini, kar nikakor ni težko.

Stanje kože tudi ni majhen vzrok za nesrečo v vodi. Če je koža pregreta, tem prejšje je refleksi dražljaj mrzle vode in tem prejšje se lahko primeri krč ali kaj podobnega. Zato bi se moral vsakdo najprvo ohladiti na zraku ali pod prho, preden zaupa svoje življenje vodi.

Junaki leta 1918 — "bumi" leta 1932! Kako žive bivši vojaki, ki se vračajo z "bonusne fronte" v Washingtonu.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

SMRTNA NESREČA V TRIGLAVSKEM POGORJU

27-letna mladenka strmoglavila v prepadih se ubila

Ljubljana, 10. avgusta.

Včeraj, dne 9. avgusta, se je na Malem Triglavu smrtno ponesrečila 27-letna uradnica uprave mariborske bolnišnice, prave mariborske bolnišnice, Bogomila Smerkejeva. Danes so preneli njeno truplo v Mojstrano, kjer jo bodo pokopali. Bogomila Smerkejeva je pred tednom dni nastopila svoj dopust, ki ga je hotela preživeti v planinah, ki jih je zelo ljubila in jih pogosto obiskovala. V Ljubljani — kjer stanuje njena mati in tri sestre — se je sestala s prijateljem, novomeškim profesorjem Borisom Rupnikom, s katerim sta skupaj odšla v planine. Obiskala sta Golico, Kepo, Spik, Prisanek, Skrlatico in Rjavino, od koder sta se vrnila 8. avg. v Staničevo koč. Naslednjega dne, včeraj, sta zjutraj ob 4. oddala na Kredarico, od koder sta stopala v dolino nemškega turista, ki je po nesreči sprožil kamen, ki je po zraku priletel naravnost v Smerkejevo. Prof. Rupnik, ki je stopal spredaj, je nenadoma zaslišal, da živiča po zraku kamen, črtil se je naglo, prav v hipu, ko je Smerkejeva že omahnila s poti ter padla po precej strmim skalnem pobočju navzdol. Kamen jo je bil zadl naravnost v teme. Smerkejeva je obležala kakih sto metrov nižje. Prof. Rupnik se je prvi po vrvi spustil do nje, za njim so prišli še drugi turisti, med njimi nemški turist, zdravnik Pressel, ki je videl takoj, da so poškodbe absolutno smrtno, da je bila Smerkejeva že mrtva. Bila je nezavestna, poleg velike rane na temenu je bila hudo pobita po vsem telesu. Oskrbnik Triglavskega doma je prinesel takoj krošnjo in drugo pripravo, s katero so Smerkejevo prenesli na Kredarico, kjer so ponovno poizkušali z umetnim dihanjem, da je bila mladenka že med prenosom izdihnila.

Danes so njeno truplo, vse opusto s planinskih rožami, preneli v Mojstrano, kjer jo pokopljejo ob vzhodni planini, ki so zahtevale njeno življenje.

Uboj na Jezerskem — pred sodniki

Kakor smo pred mesecem poročali, je bil pred Grabnarjevo gostilno na Zgornjem Jezerskem ubit orožnik Stojan Narančič, po rodu iz Dalmacije. Uboj so bili obtoženi 20-letni Jože Kern, 23-letni potnik Josip Banfy iz okolice Murške Sobotice in 25-letni voznik Miha Dolinšek. Prvi obtoženeц je že pri preiskavi priznal dejanje, zvrčal je na krivdo na Banfyja, ki je bil tudi v gostilni, češ, da ga je ta čuval k uboju. Na razpravi je Kern to prekal, češ, da je izjavil to na orožniški postaji samo zato, da ga ne bi preiskovali. Obtoženeц Dolinšek, ki je bil s Kernom pred usodnim dejanjem skupaj v gostilni, pravi, da je pred gostilno orožnika Narančiča samo pahnil od sebe, ker ga je hotel s kolom. Sodišč je je obsodilo Kerna na 1 leto strogega zapor, ostala dva obtožena pa oprostil. Uboj se je vršil dne 3. julija t. l.

Smrtna nesreča kolesarja.

Trboveljski kolesarji so priredili izlet v Sevnico. Pri tem je 23-letni Stanko Šramel padel tako ponesrečno s kolesa, da je oblezel poleg razbitih kolesa nezavestno. Tovariši, ki je vozil za njim, je misli, da njegove poškodbe niso tako hude, ter je pustil ponesrečenca na tleh in kar vozil dalje. Fanta so šele naslednji dan zjutraj našli, poročali in prepeljali v trboveljsko bolnico, kjer pa je ponoči podlegel hudim notranjim poškodbam.

Tudi dražbe so slabše. — Meni ni nobene občine v Sloveniji (in državi), v kateri ne bi bila občina davkoplačevalcev dolžna plačati davke. So občine, v katerih imajo le po trije posestniki davčni obveznosti, drugi pa davke plačujejo drugi, drugi pa davke plačujejo za letos, pogosto tudi za leto in celo za predlansko leto.

fesorjev, ki imajo že več let službe in so opozicijonci, t. j. da niso šli 8. novembra volit in da tudi drugače kažejo odkrito svoje prepričanje. Tako je bilo prizadetih mnogo znanih in uglednih kulturnih delavcev, ki jih premeščajo kar zaporedoma v Srbijo. Med drugimi so bili premeščeni dr. Stanko Lehen, dr. Šarabon, Sovre, baje tudi pisatelj Juš Kozak, vsi profesorji v Ljubljani, dolgoletni državni uslužbenci in slovenski kulturni delavci. Kakor kaže, bodo premeščitve še sledile. Vse premeščajo v Srbijo (Čuprijo, Pančevo, Niš itd.). Ker je bilo v Sloveniji že mnogo profesorjev odpuščenih, mnogo pa jih je premeščenih v Srbijo, je skoro gotovo, da bo treba v Slovenijo "uvazati" srbske profesorje, ki bodo smatrali svojo premeščitve za plačano letovanje, kakor smatrazo iz Slovenije premeščenih profesorji Srbijo za pokrajino, kamor jih pošiljajo kot v Sibirijo za kazen. Mnogi od premeščenih profesorjev, ki so slovenski kulturni delavci ter smatrajo za potrebno, da ostanejo doma ter nadaljujejo svoje delo tu, bodo rajši resignirali na državno službo ter ostali v Ljubljani, se skušali na vse mogoče načine prebiti skozi življenje ter delati po svoji vesti dalje kot doslej.

Veselica brez uboja ali nič

Gasilci v St. Vidu pri Lukovici so priredili v nedeljo 7. avgusta veselico, ki so jo ljudje dokaj dobro obiskali. Prišli so celo iz oddaljenih krajev. Iz kamniškega okraja je prišla tudi skupina kakih desetih razgajščev, ki je že za časa veselice iskala prepira in pretepa. Ker na veselici ni bilo drugih pretepačev, se se ti napotili na cesto ter tamkaj razgajali ter napadali in silili v pasante. Ko sta se proti jutru vračala po cesti proti domu 26 letni Vinko Novak, delavec iz Trnovca in 30-letni posestnik Franc Klopčič, doma iz Prevoja. Z njima je šel tudi Novakov brat Anton. Na cesti so srečali omenjeno skupino razgajščev pretepačev. Ti so kar brez vsakega povič planili nad Klopčiča, ki so ga pobili na tla. Dobil je hud udarec s kolom po glavi in nekdo mu je zasadil nož skozi gasilsko čepico v ločanje. Potem so se lotili še Vinka Novaka, ki so ga prav tako z nožem in koli pobili na tla. Ko so fantje pobegnili, so prenesli oba ranjena v sosedno hišo, kjer pa je Klopčič kmalu umrl. Po Vinka Novaka pa je prišel poklicani reševalni voz iz Ljubljane, ki je prepeljal Novaka v ljubljansko bolnico. Njegovo stanje je kritično, a njegova močna telesna konstitucija utegne smrtno nevarne poškodbe preboleti. Napadalec so orožniki aretirali ter prepeljali v zapore na Brdo.

Nova postaja. — V nedeljo 14. avgusta bo izročena prometna nova železniška postaja v Podkorenju. Postajno poslopje so zgradili vaščani sami, in v avojem upanju, da jim utegne tujski in smučarski promet povrniti izdatke, se gotovo ne bodo varali. Postaja Podkoren je prirodno izhodišče za ture v Julijske Alpe in Karavanke, smučarjem pa se nudi takoj pri postaji ugoden smučki teren. Letoviščarjem pa se je Podkoren priljubil že davno. V gostilni "pri stari pošti" hranijo staro tujsko knjigo, v kateri so podpisani angleških in drugih letoviščarjev, ki so prihajali v Podkoren že pred 100 in več leti.

Umrli so: v ptujski bolnici zaradi zastrupljenja krvi trgovec Ivan Horvat od Sv. Urbana, star 40 let, v Šoštanj: Ivanka Cvikelj, Anton Vrabčič, Marija Hofer, Mihael Dobelšek, Marija Žnidar, Valentin Pirežnik, v Planini pri Rakeku posestnica Marija Milavec, v ljubljanski bolnici ključavničar Avgust Vidmar, v Mojstrani lesni trgovec Janko Dornič, pri Podnartu 93-letna Mina Debeljakova, v Ljubljani Ludvik Vencajz, na Blokah dijak Drago Zabukovec, v Kamniku nadučiteljeva vdova Ivanka Rupnikova, v Mostah pri Ljubljani Josip Skala, v Šoštanju hotelir Viktor Hauke.

Samomor. — V Radvanju pri Mariboru se je obesil 42-letni vlakodvoja Josip Kolar ter zapustil vdovo ter dva mlada otroka. Kaj ga je gnalo v smrt, ne vemo.

"Boginja Monsuna"

Ameriški raziskovalec dr. Withington se je nedavno vrnil domov s nenavadnim sporočilom. Pri povratku v New Yorku je pripovedoval dogodivščino, za katero ima priče in katera spominja skoro na zgodovino druge "plave boginje" iz filma Trader Horn. Zgodba je naslednja:

Dr. Withington je odrinil z ekspedicijo v avstralski pragozd, da bi tam odkril avstralskega pračloveka. Nedaleč od severozapadne obale pa je zadel na takozvani Nedeljski otok, kjer je videl nenavadno plavalso žensko bele polti.

Ko so se Američani izkrcali na otoku, so jih obstopili domačini, ki so zagnali takšen hrup, da je bil v kratkem ves otok na nogah. Slednjič je pristopil k raziskovalcem moški, odvisno poglavar otoka in ga pozval, naj mu sledi. Peljal ga je do naselbine, pred katero so se sedele same ženske in otoci. Pogled raziskovalca je nenadoma obstal na dekletu z zlato rumenimi lasmi.

Stvar ga je silno iznenadila in na vse načine si je skušal razotlačiti ta skrivnostni pojav ter izvedeti, kje so dobili to deklico. Več otočanov je nato spremljal pokazalo proti nekemu grmu, od koder je prihajalo veselje ščebetanje. Dr. Withington je vstal in napravil nekaj korakov, tedaj pa se je pred njim pojavil poglavar, ki mu je z roko zagrozil, da ne sme dalje, če mu je ljubo življenje. Tedaj je raziskovalec samo pogledal malo naprej in odkril nenavaden prizor. Za grmom je sedela pred nekaj špijo docela gola ženska s dolgimi alaturumenimi lasmi. Čim je opazila, da jo gleda civiliziranec, se je naglo umaknila v špijo.

Ta prizor je raziskovalca tako zainteresiral, da je sklenil počakati še nekaj ur na otoku, da bi rešil enako, ki se mu je

komaj rahlo naznačila v obrisu. Zahteval je od otočanov živiti in s tem pridobil na zaželjenem času. Medtem ko so domačini prišli živili, pa se je skušal spoznavati s poglavarjem otoka, ki se zaupa njegovemu varstvu in naj zapusti otok, tega ni hotel storiti. Dejala je, da se je tako privadila življenja med napoli divjim ljudstvom, da se ji prav nič ne toži po civilizaciji. Na otoku, kjer živi zdaj že nad deset let, hoče skleniti svoje življenje, ki je lepše in zanimivejše kakor življenje med kultiviranimi ljudmi.

Njeno pripovedovanje se je zdelo bolj pravilica kakor resnica, čeprav jo je povedala mu je, da se piše Magda Stevenson in da se je rodila na Angleškem. Njen prvi mož je bil poveljnik ladje, ki je nabirala školjke in laskala biserov vzdolž avstralskega nabrežja. Na neki ekspediciji pa je ladjo zalotil vihar. Parnik se je potopil, s njim vred kapitan in moštvo. Edinole ona, kapitanova žena, se je po čudežnem naključju rešila. Morje jo je vrglo na obalo in ko se je zavedla, je videla okrog sebe zbrane otočke ljudstvo, katerega je smatrala za svojega rešitelja. Otočani so okoli nje plešali, potem pa so jo odnesli v naselbino, kjer so ji pripravili za stanovanje špijo ter ji stregli z vsem, kar so mogli dobiti.

Ščasoma se je Anglešinja priučila narečja otočanov, ki so jo bili imenovali "boginja monsuna", in to zategadelj, ker je vihar potihnil, ko so jo potegnili iz morja na kopnino. Castill, so jo kakor božanstvo in so ji izkazovali nadčloveške časti. Mož, ki jo je potegnil iz vode, je čez nekaj časa zaprosil za njeno roko in ona mu ni odbila prošnje, ker se je zavedala, da mu dolguje življenje. Deklica, katero je bil raziskovalec opazil

zil takoj po svojem prihodu pred kočami z ženskami in otroki, pa je bila hči Magde Stevensonove in avstralskega otočana. Čeprav je ameriški raziskovalec pozval Anglešino, naj se zaupa njegovemu varstvu in naj zapusti otok, tega ni hotel storiti. Dejala je, da se je tako privadila življenja med napoli divjim ljudstvom, da se ji prav nič ne toži po civilizaciji. Na otoku, kjer živi zdaj že nad deset let, hoče skleniti svoje življenje, ki je lepše in zanimivejše kakor življenje med kultiviranimi ljudmi.

RAZNE VESTI

Croxtone zadržuje posojila iz sklada vladne korporacije

Washington, D. C. — Fred Croxtone, katerega je predsednik Hoover imenoval za načelnika upravnega odbora, ki razpolaga s skladom \$300,000,000, katerega je kongres določil za posojila državam, da bodo lahko nasiljevala žrtve depresije, odklanja apele za večja posojila. Odklonil ni samo posojilo Pennsylvaniji, temveč tudi drugim državam.

Da bo še nadalje vodil to politiko, je razvidno iz odgovora njegovega publicističnega komiteja na vprašanja več industrijskih držav, kdaj bodo dobile avoj delež iz tega sklada za nasiljevalne brezposelnih.

Duhovnik Cox se pritožuje

Pittsburgh, Pa. — "Father" Cox, predsednik kandidata stranke brezposelnih, se pritožuje proti policijskim nasiljem. Pravi, da dežela, ki dovoljuje, da policija prepoveduje shode in razbija zborovanja, ni svobodna. Ko se je pred kratkim vršila konvenca njegove stranke v St. Louisu, Mo., je policija prepovedala vsa publična zborovanja.

Sodnik ustavi policijske navale na radikalna zborovanja

Los Angeles, Cal. — Prvič v zgodovini te države je sodnik izdal injunkcije, ki prepoveduje intervencije s strani policije v radikalna zborovanja.

Upton Sinclair, socialistični pisatelj, je izpolnil injunkcijo pri federalnem sodniku H. A. Holzerju. Injunkcija se glasi, da policija ne sme uprizarjati navalov na zborovanja, katere sklicuje organizacija Prijatelji sovjetske Rusije.

Policija je v zadnjih dveh letih razbila vsako zborovanje, ki ga je sklicala omenjena organizacija v poslopiju Zadrugnega centra v Los Angelesu. V petičiji, ki je bila predložena sodniku, je rečeno, da so policijske avtoritete terorizirale najemnike prostorov v tem poslopiju, razbijali pohištvo ter jih tako prisilili na umik. Mnogo trgovskih prostorov v tem poslopiju je sedaj praznih, kar je posledica policijskega terorizma.

Injunkcija je le začela, toda podvzeti so bili še koraki za izposlovanje trajne sodnijske prepovedi.

Nov tečaj na državni univerzi

Columbus, O. — C. E. Norman, profesor na državni univerzi in član Lige za neodvisno politično akcijo, namerava otvoriti nov tečaj prihodnje jeseni za izbrano grupo študentov. Poučeval bo socialne znanosti, da tako pravi študente, da bodo zmogli prevzeti v roke vladne vajeti, kadar bo prišlo do totalnega preloma kapitalističnega sistema, kar se bo po njegovem mnenju v kratkem zgodilo. On je prepričan, da se kapitalizem ne bo dvignil iz kaosa, v katerega je zabredel, in da se morajo dijaki pripraviti na izvajanje planirane produkcije in distribucije, ki bo odpravila privatno lastništvo in kontrolo nad sredstvi produkcije.

"Narava v surovosti" je redkokdaj MILD

KRALJ ZVERI

"Narava v surovosti" — kot jo je našel stari Alkar Alcar, Paul Branson ... neznanec od surove sila in divjake premetenosti, ki je napravila leso za mladostjo afriške džungle.

—in surov tobak nima mesta v cigaretah

Tega ni v Luckies ... najmilejši cigareti kar ste jih kdaj kadili

Mi kupujemo najboljši in najfinjši tobak na celim svetu — toda s tem le ni povedano, zakaj ljudje vsesplošno smatrajo Lucky Strike za najmilejšo cigareto. Dejstvo je, da nikdar ne pregledamo resnice, da je "Narava v surovosti

Redkokdaj Milda" — zato je temu finemu tobaku po primernem staranju in miljenju dana dobronamega Lucky Strike čistilnega procesa, ki je opisan s besedami — "It's toasted." Zato pravijo ljudje v vsakem mestu, tugu in vasi, da so Luckies tako mile cigarete.

"It's toasted" — to sovedel milih Luckies

"Ako me napije bujla knjiga, ako me bujla pridiga ali če napravi bujla kakor njegov svet, ho svet napravi bujla svet, letudi napravi bujla svet." — RALPH WALDO EMERSON. Ali ne pomeni to, zakaj je čisti svet sprejel in odločil Lucky Strike!

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosveto prevaj Buri

Copyright by Upton Sinclair.

Petru je bilo takoj žal izgovorjenih besed in prošil je Roza, naj njegovo izpovedanje ne za sedaj še ostane prikriti. To je deklaro razdražilo. Stisnila je ustnice in dejala, da to ni nikako spreobrnjenje, je le goljufija. Peter je strahopetec in dovolj ji je njegove družbe. Obupan se je Peter splazil od nje.

72

Peter je imel edin izhod, Rozi je moral priznati resnico. Zakaj tudi ne? Bil je zaljubljen do blaznosti in ona je bila zaljubljena, samo eno — njegova velika tajna — mu je še zabranjevala pot do popolne sreče. Ako ji izpove svojo tajnost, ga bo morala priznati kot junaka in v njenih očeh bo pridobil še veliko več kot oni mladenič, ki se bojujejo z Nemci in vplujejo svoja imena v večno knjigo zgodovine. Nekaj večera je sedel v njeni sobi in jo držal v naročju. Skoro popustila je že — a vendar še ne popolnoma.

"Prosim, prosim, Peter," je prosjčila, "prenehaj biti vendar tak gnusen rdečkar."

Peter se ni mogel zoperstavljati. Priznal ji je, da ni rdečkar, temveč — tajni agent, nastavljen od največjih industrialcev American Cityja, da izvojni socialisti in prepreči njihove načrte. Roza je presenečena strmel vanj, ni mu hotela verjeti, smejala se mu je v obraz in je slednjič postala kar jezna. Ali misli, da ima opravka s tako neumno, da mu verjame tako izmišljotino?

Tudi Peter se je ujezil in jo skušal prepričati. Pripovedoval ji je o Guffeyju, o agrarni in bančni družbi, kako se redno sestane z McGivneyjem v American House, soba 427. Omenil je tedenskih trideset dolarjev plače, katere mu bodo kmalu zvišali na štirideset, in ves denar bosta skupaj porabila. Ona bi lahko trdila, da jo je Peter izpreobrnil, da je postala socialistinja in tudi njo bi McGivney sprejel v svojo službo, kar bi bilo vsakakor ugodnejše kot čepeti deset ur dnevno v tovarni Isaaca & Goldsteina.

Slednjič se je Petru le posrečilo prepričati jo. Umočnila je in postala boječa. Kaj takega ni pričakovala, potrebuje časa, da vse premisli. Še Peter je postal otožen. Z vsvo zgovornostjo jo je skušal prepričati in dopovedati, kako važno je njegovo delo. Priporočajo in priznavaajo vse to delo vsi magnati mesta, ne samo bankirji in industrialci, temveč tudi župan, državni nastavljenec, uredniki, rektorji visokih šol in še celo duhovniki kakor na primer prečastiti de Willoughby Stotterbridge iz cerkve Božjega usmiljenja.

Roza ga je zavrnila, da je vse to zelo lepo, vendar pa se ji dozdeva grozno in strašno, preplašena je in vse mora premisliti. Poslala ga je domov in Peter je žalosten odšel.

Kako uro pozneje je močno potrkalo na njegova vrata. Peter je odprl in ugledal advokata Andrews, Donald Gordon in ogromnega Johna Durada, vodjo mornarske organizacije. Niti "dober večer" niso rekli, ko so vstopili. Durad je za seboj zaprl vrata in molče, ježno strmel v Petra kot kaka kamenita soha indijanskega glavarja. Še predno so izpregovorili kako besedo, je Peter vedel, kaj se je primerilo in tudi vedel, da je sedaj konec vsega. In zopet radi ženske, ker ni ubogal McGivneyjevega nasveta, naj pusti dekleta pri miru! — — —

Smrtna groza je Petru izpodrinila vsako misel. Zobje so mu sklepetali in noge ga niso več nosile. Se sedel se je na rob postelje in strmel v tri kamenite sohe.

"Torej vi, Gudge," je slednjič izpregovoril Andrews, "ste špion, katerega smo že dolgo časa iskali?"

Peter se je spomnil Nellinega nasveta: "Vztrajati moraš, Peter, vztrajati."

"Kaj? Kaj takega mislite o meni, gospod Andrews?"

"Ne pretvarajte se, Gudge," ga je zavrnil advokat. "Pravkar smo govorili z Rozo. Ona je naša — špionka!"

"Lagala je!" je kričnil Peter.

Andrews pa je odvrnil: "Neumnost, Gudge. Tako lahko nas pa zopet ne morete preslepiti. Za vratni je poslušala Miriam Jankovičeva in slisala vsako vašo besedo."

Peter je uvidel, da je zadeva brezupna, treba je bilo le še pričakati konca. Ali ga bodo morebiti odpeljali, ga mučili in slednjič zadušili? Ali pa bo samo ozmerjan? To je bil strah, ki ga je preganjal že od začetka njegove življenske poti. Polagoma je spoznal, da trije Azteki ne nameravajo nikakega nasilja, zvedeli bi le radi, koliko je izklepetal svojim predstojnikom. Peter se je smejal v svojem srcu, po licu pa so mu tekale solze. Peter je vzdihoval: "Vse mu je kriv McCormick, ker ga je obdolžil tako strašnega dejanja nad malo Jennie in to še pripovedoval drugim." Leto dni se je zoperstavljajal skušnjavi, potem je postal brezposeln, bralnik komite v prid Gooberju ga ni hotel več zaposliti. Stradal je in slednjič sprejel McGivneyjev predlog, naj vohuni pri socialistih. Naznanil pa ni nobenega človeka, kateri se je pregrešil zoper postavbo.

Andrews ga je pričel izpraševati. Peter je vse trdovratno tajil, kar je izpovedal o Gooberjevem procesu in tudi z bombnim atentatom ni imel nikakega opravka. Ko so ga skušali spraviti na led, je nenadoma zbral vse svojo dostojanstvo in dejal: "Nikake pravice nimate me še nadalje izpraševati. Sem stoprocentni, čistokrvni Amerikaneec in patriot! Varoval sem domovino in svojega Boga pred nemškimi agenti in izdajalskimi boljšeiki."

To je razdražilo Donald Gordon.

"Vi ste vtihtali oni nesrečni stavek, valed česar smo bili aretirani!"

"To je laž, tega nisem storil."

"Izradirali ste črto, s katero sem hotel, da ne pride dotični stavek v tisk."

"Nisem storil tega," je Peter ponavljal. "Nisem in nisem storil!"

Nenadoma je veliki John Durad stisnil pesti, njegov obraz je postal grozen valed zadržane jeze.

"Vi garjavi pes!" je kričal. "Iztrgati bi vam morali vaš lažnjiv jezik!"

Pristopil je kot bi resnično hotel izvršiti svojo grožnjo.

Med oba pa je skočil Andrews. Bil je advokat in zato je dobro vedel, kaj lahko napravijo rdečkarji in kaj Guffeyjevi ljudje — obe stranki se nista enako soddli.

"Ne, ne, John," je rekel, "tega ne smete. Vse najvažnejše smo izvedeli. Lopova prepustimo njegovi vesti. Pojdi, Donald." Prijel je mladega kvakerja in ogromnega delavskega voditelja za roko in ju vlekli iz sobe. Peter jih je še slisal, kako so ropotali po stopnicah. Zaril je obraz v blazino in se počutil izredno nesrečnega, ker se je zopet ponašal kot idiot — in kakor vedno, je bil tudi sedaj zapeljan od ženske! —

73

Ko je Peter vse premislil, mu je šele postalo očito, kako velik idiot je bil. Vedeti bi moral, da bi moral biti previden, posebno še sedaj, ko so ga sumnjili, da je izbrisal Gordonove črte v konceptu. Rdečkarji so si izbrali deklico, katere Peter še ni videl. Izdajala se je za Miriamino prijateljico, ga vlekla za nos ob prepadu in ga sunila vanj. Sedaj se mu bodo amejali in pripovedovali drugim o svoji zmagi — in Peter ne bo več prejemal tridesetih dolarjev tedensko!

(Dolje prihodnjik.)

A. Renskovic:

POŠKODOVANO

— Kaj se je vam pripetilo, Ivan Fjodorovič, da ste tako zbežani?

— Ah, nikar me ne vprašajte, Vladimir Petrovič! Tako neprijetnost sem imel, da vam ne morem povedati.

— Bežite no! Kaj pa je bilo? Pa menda vendar tudi pri vas niso ustavili dela?

— Kaj še, toda to je skoraj še huje. Veste, sam vrag me je zmotil, da sem se javil za pričo prometne nesreče.

Zavila sta v bližnjo kavarno, naročila kavo in Ivan Fjodorovič je začel praviti prijatelju, kaj se mu je bilo pripetilo.

— Davi vam pridem na stavbišče, kjer sem zaposlen, pa me pokliče šef in mi pravi: Dragi Jean, pojdite v trgovino Francois in prinesite še eno kilo te barve, da ne bomo v zadregi. Oddel sem, a spotoma vam naenkrat zagledam na križišču od ene strani osebi od druge pa tovrni avtomobil; trčila sta skupaj, tovarni je zdrobil osebnemu vrata in zmečkal blatnik. Saj veste, Vladimir Petrovič, da ruški človek ni srečen, če ne vstane nosu v tujo nesrečo. Skočil sem torej na križišče in začel

vpraševati, kaj in kaj in zakaj se je pripetila nesreča. Takoj za menoj je prišel tudi policaj in radovednežev se je kmalu nabralo mnogo. Vsi so kričali in govorili, nastal je velik truš. K sreči je bil osebn avto prazen tako, da nesreča ni zahtevala žrtve. Šoferja sta si pa akocija v lasih in se začela ravaati. Radovedneži so se kakopak razdelili v dva sovražna tabora. Eni so trdili, da je kriv šofer tovrnega avtomobila, drugi zopet so valili krivdo na šoferja osebnega avtomobila. Videč, da se zadeva po nepotrebnem zapleta sem stopil k policaju in mu dejal: "Gospod stražnik, jaz vam lahko točno povem, kako je bilo. Videl sem vse od začetka do konca na lastne oči. Pišem se Jean Karavaeff, sem Rus, ruški kozak, kosaque d'Amur."

— Aha! To je dobro! — je zamrmral policaj. — Saj sem vas videl, monsieur, saj ste bili vi tisti, ki je prihitel tik pred menoj na križišče. Dobro, izvolite z nami na komisarijat, da uredimo to zadevo.

In oddli smo na komisarijat. Komisar je mirno zabeležil izpovedbe obeh šoferjev, ki sta se vso pot in tudi še na komisarijatu prepirala. Jaz sem pa čakal, da pridem na vrsto.

Slednjič se je obrnil komisar k meni:

— No, kaj nam morete povedati o tem? Saj ste vi tisti, ki je prvi prihitel na križišče, je li?

— Da, gospod komisar, prav rad bom pričal.

— Kaj ne poznate predpisov, da se sme čez ulico samo v smeri najkrajše razdalje? In samo na krajih, določenih v ta namen?

— Hm... to se pravi... poznam jih, gospod komisar — sem zajecjal razočarano.

— No torej, na kaj ste pa mislili? In pardon, pokažite mi svoj zaščitnik, ki ste z njim pravkar prižgali cigareto. Ali imate dovoljenje rabiti ga? Nimate! Aha! Kje ste ga pa kupili, gospod?

— Nisem ga kupil, prijatelj mi ga je podaril.

— Seveda, običajen izgovor. Upam, da veste, da vas čaka kazens, ker niste plačali davka na zaščitnik. Pokažite svoje dokumente, gospod.

— Izvolite, gospod komisar. — Kje pa stanujete? — Na avenue Montparnasse 35.

— Avenue Montparnasse? Tu je pa zapisano, da stanujete na reu de Tolbiac 27.

Slednjič se je obrnil komisar k meni:

— No, kaj nam morete povedati o tem? Saj ste vi tisti, ki je prvi prihitel na križišče, je li?

— Da, gospod komisar, prav rad bom pričal.

— Kaj ne poznate predpisov, da se sme čez ulico samo v smeri najkrajše razdalje? In samo na krajih, določenih v ta namen?

— Hm... to se pravi... poznam jih, gospod komisar — sem zajecjal razočarano.

— No torej, na kaj ste pa mislili? In pardon, pokažite mi svoj zaščitnik, ki ste z njim pravkar prižgali cigareto. Ali imate dovoljenje rabiti ga? Nimate! Aha! Kje ste ga pa kupili, gospod?

— Nisem ga kupil, prijatelj mi ga je podaril.

— Seveda, običajen izgovor. Upam, da veste, da vas čaka kazens, ker niste plačali davka na zaščitnik. Pokažite svoje dokumente, gospod.

— Izvolite, gospod komisar. — Kje pa stanujete? — Na avenue Montparnasse 35.

— Avenue Montparnasse? Tu je pa zapisano, da stanujete na reu de Tolbiac 27.

— Da, tam sem stanoval še lani, pa sem se preselil.

— Z drugimi besedami, na novem stanovanju se niste zglasili?

— Še ne, gospod komisar. Časa nisem imel. Storit pa to čim prej.

— Aha, to je prazen izgovor. A vaš poklic, gospod?

— Zdaj sem soboslikar, gospod.

— V vaši legitimaciji pa stoj, da ste lasničar.

— Res je, nekaj časa sem bil lasničar, gospod komisar, zdaj sem pa soboslikar. Ruski emigrant se preživlja kakor ve in zna.

— Kje pa imate spravevalo, da ste se učili soboslikarstva?

— Ga nimam, gospod komisar. Trdka, kjer sem uslužben, ga ni zahtevala. Kot inteligent sem se kmalu zvišal v ta poklic in upam, da je trdka z menoj zadovoljna.

— Hm, to ni važno. Za nas je glavno, da se pečate z nezakonitim delom. Čim dalje tem huje.

— Maurice, — se je obrnil na potrpežljivega uradnika, — izračunajte, koliko globe mora plačati tale kozak. Za protizakoniti prehod čez ulico v napačni smeri — prvič, za neobdaveni zaščitnik — drugič, za pozabljeno registracijo novega stanovanja — tretjič, za nezakoniti poklic — četrtič. To znese čes se ne motim 25 plus 60 plus 80 in plus 50 ali skupaj 215 frankov. Z vašim sedanjim gospodarjem se pa že še pomenimo, da ne bo zaposloval nezakonitih delavcev! To je pa res lep red!

— In tako vidite, Vladimir Petrovič, sem dobil po nosu, ker sem se vmešal v zadevo, ki me ni nič brigala. Šoferja sta bila zavarovana proti takim nezgodam in zavarovalnici se bosta že pogodili glede plačila popravila. Jaz sem pa pošteno nasedel. Dva avtomobila sta trčila skupaj in dva šoferja sta se spoprijela, a poškodovan sem prav za prav samo jaz. Bogme, drugič bi se raje dal pozoviti, nego da bi se prijavil za pričo.

W. Junosza-Szaniawski:

Igraleki talenti

Gospod Kaawery se je rad spominjal, kako je bilo v mladih letih; posebno radi so mu uhalaj spomini na igralski talent, ki so si njegovi prijatelji nekoč od njega mnogo obetali, ki ga je pa, on zakopal in se izneveril gledališkemu odru. Komu na ljubo? Ženski, seveda!

Pri teh spominih je njegova žena samo pomilovalno zmajevala z glavo.

— Kaj se moreš pritoževati, da živiš slabo? — je godrnjala vedno, kadar je moč preveč obujal spomine. — Saj vendar ničesar ne pogrešaš. Nobene pravice nimáš pritoževati se.

Res. Gospod Kaawery ni postal igralec. Oženil se je bil zgodaj, s svojo ženo priženil dva velika travnika na periferiji mesta, ki sta bila še parcelirana in parcele je bil že začel prodajati za zlato. Saj jih je pa tudi meril, kakor bi tehtal zlato. Spekulativna mirlica je navijala cene skoraj vaak dan — kdo bi se torej pritoževal?

Vse drugo je pa šlo kar samo. Gospod Kaawery je imel tudi sicer srečo. Kakor a prodaja parcel, tako je imel srečo tudi v zakonu in v vsem drugem. Znal je vedno kupiti vse pravočasno in pravočasno zopet prodati in tako se je kmalu postavil na lastne noge. Da ni bilo teh strahanskih davkov, bi se res ne mogel pritoževati.

Baš danes, baš ko se je pripravljaj gospod Kaawery k večerji, je dobil nepričakovan obisk; prišel je sosed, lastnik trinadstropne hiše. In začel ga je lepo prositi, naj mu posodi 1000 zlotov, ki jih nujno rabi; je v težkem položaju, na magistratu so mu zapadli vsi davki in če ne plača takoj, mu zapro vodovod. V silni in stiski da se obrača na soseda, ki je njegova zadnja nada.

Gospod Kaawery ga je poslušal z iskrenim sočutjem. Otrli si je solzo iz očesa in zagotovil soseda, da bi razdelil čisto z njim, da pa nima v šepu nič belica, da se sam ne vo, kako bo z jutrišnjim obedom.

Ta prizor je odigral tako imenitno, da je bil sosed globoko ganjen. Pozabil je celo za hip na lastne križe in težave, segel je z šep, privlekel iz njega zadnja dva zlota in ponudil enega gospodu Kaaweryju, češ, to je moje zadnje premoženje, pa ga vendar rajz razdelim a sosedom, da bo imel jutri vajz za obed.

Gospod Kaawery je pa to plemenitost skromno, toda odločno odklonil. Ker gre za zadnji denar, da ne more sprejeti, zahvaljuje se pa vajz za tako plemenitost; v veliko tolažbo mu je, s podvojenimi silami se bo odslaj boril s kruto usodo. Morda pa le doživita oba boljše čase.

Gost je krepko stisnil sosedovo roko in odšel. Takoj po njegovem odhodu je prinesla Kaaweryjeva žena na mizo pečeno raco, tako prijetno dišečo, da je človeku ob pogledu na njo kar arce zavriakalo.

— Saj sem se pa tudi pošteno bala, da bi ne bila prepečena; ta naš sosed si je izbral najneugodnejši čas. Jej, drugec moj.

Gospod Kaawery je v dušku izpil čašo domače vlijenke in z zavida vrednim apetitom razrezal lepo pečeno raco. Ta čas, ko je polagal zasluženo porčijo na ženin, drugo pa na svoj kročnik, je žena pripomnila:

— Ta prizor si pa odigral res imenitno, kar je res je res. Zabavala sem se ko v gledališču. Mfalo je manjkalo, da se nisem še sama zjokala, ko si govoril o jutrišnjem obedu, ki da zanj nimaš denarja.

— No vidiš, — je odgovoril gospod Kaawery samozavestno. — Saj pravim, da je večna škoda mojega igralskega talenta. Če bi ga bil od mladih nog gojil, če bi ostal zvest gledališču, kako sijajno karijero bi bil lahko napravil! Velik talent sem zakopal.

— Prav praviš, — je pritrdila žena prvič brez ugovora. — Nikoli več ti ne bom ugovarjala.

V šoli

Učitelj govori o letanju in vpraša Miha: — No, Mihe, kaj na primer kanarček more, jaz pa ne?

— Okopati se v kozarcu vode, gospod učitelj.

Iz zakonskega življenja

Žena: Možiček, danes imam pa mnogo stvari, ki moram o njih govoriti s teboj.

Moš: Na to sem pa res radoveden. Navadno govoris z menoj o tem, česar nimáš.

Čestitke

— Dovolj, prijatelj, da ti najpriščneje čestitam. Današnjega dne gotovo vse življenje ne boš posabil.

— Oprost, saj se oženim šele jutri.

— Saj baš zato.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpišajte svoj list!

W. Junosza-Szaniawski:

PO PRVEM

Gospod Migdalkiewicz je sešel enkrat, dvakrat, trikrat in naenkrat je vzkliknil na ves glas:

— Ne, ni mogoče! Saj se vendar ne motim...

— Kaj pa je? — je vzkliknila žena in mu pogledala čez ramo v njegove račune.

— Ta je pa dobra, a! Seštevam tu gotovino, kar je še ostane od mesečne plače, in vidiš tu?

— Kaj naj bi videla?

— Le poglej! Ko sem zamašil še vse luknje in poravnal vse račune, mi ostane še nekaj nad dvajset zlotov.

— To ni mogoče!

— Pri moji veri, da je!

— In praviš, da si poravnal vse račune? Nisi na nobenega pozabil?

— Vse, prav vse sem poravnal.

— Si računal hrano?

— Seveda sem jo. Kakor običajno, računal sem izdatke za gospodinjstvo do polovice meseca, v drugi polovici pa itak jemljemo vedno na kredit. Tudi vse dolgeve sem računal.

— In praviš, da ti ostane dvajset zlotov?

— Še nekaj čez štirindvajset, točno štirindvajset.

— To je pa res prijetno presenečenje! Kaj bova počela s tem denarjem?

— Ne vem. Škar pa to ni posebno velik kapital.

— In vendar... Veš kaj, jutri, ko se boš vračal iz pisarne, lahko kupiš nekaj krofov in slaščic, pa še steklenico vina.

— Glej jo no, kar takoj krofe in še vino povrhu! — je vzkliknil presenečeni gospod Migdalkiewicz.

— Seveda... povabimo Nowakowske na čaj. Saj je konec predpusta, a pri njih sva bila že na Silvestrovo. Zdaj, ko ti je denar padel tako rekoč kar z neba, se morava poč revanzirati.

— No, pa naj bo, če se je treba revanzirati, se pa bomo, — je zamrmral gospod Migdalkiewicz.

Naslednjega dne je prinesel pred obedom domov v eni roki krofe, v drugi slaščice, v šepu pa steklenico vina. Zvečer sta prišla na povabilo zakonca Nowakowskega.

Pričaju in krofih, potem pa pri čaji rujnega vina in slaščicah je bil večer zelo prijeten. Stari znanci so prijateljsko pokramljali.

Po odhodu gostov je dejala gozpa Migdalkiewicz med pospravljanjem z mize svojemu možu:

— E, lepo je pa le, če lahko človek takole včasih koga povabi. Zal, ostane v našem proračunu tako redko kaj za goste. Mor-da ti pa prihodnji mesec zopet kaj ostane, a?

— Hm, dober bi res bilo, samo ne vem, če bo kaj... Se vedno se mi zdi, da tu ni vse v redu.

du, — je pripomnil gospod Migdalkiewicz zamisljeno in sedel k svoji mizi, da bi spravljal v red razmetane papirje. Kar je prestrašeno kričnil:

— Evo, zdaj pa imamo vra-ga! Kaj ti nisem dejal, da tu ni nekaj v redu? Zdaj pa imaš svoje goste! Kam se ti je pa tako mudilo, da si jih morala povabiti že danes? Seveda, z razmetavanjem denarja se ti vedno mudi.

— Kaj se je pa zgodilo?

— Le poglej! Pod pivnikom mi je ostal opomin mestne elektrarne, nanj sem bil pozabil kakor na svojo smrt. Če račun ne bo poravnal jutri, nam ustavi električni tok. Baš jutri je zanj dan.

— Kaj poveš? Oh, to je je res grozno! Kaj boš zdaj počel?

— Kaj bom počel?! Ti bi morala kaj početi, ne pa jaz! Mor-da bi naprosila Nowakowske, da bi poravnali ta račun. Saj pravim, da si človek v teh težkih časih ne more dovoljevati luksusa gostov, toda ti se za take reči seveda ne brigaš. Zdaj pa imaš kazen za krofe in vino! Ves mesec bomo sedeli v temi!

V kopalšču

— Gospodična, ali se pridete jutri zopet kopat?

— Ne vem, morda.

— Ali bi vam smel telefonirati, da se domeniva?

— Zakaj pa ne?

— Kakter številk telefona imate?

— To je povedano v telefonskem imeniku.

— A vaše cenjeno ime?

— Je tudi navedeno v imeniku.

Do Ljubljane
in nazaj
TRETJI \$159
RAZRED

Moderna udobnost... Ne-prekosljiva služba... Tedenska odplata iz New Yorka... Pripravne in hitre solenzne sveče od Hamburga do Jugoslavije.

HAMBURG-AMERICAN
LINE
177 N. Michigan Ave.
Chicago.

HAYES DENTAL
OFFICE
Ustvarjen pred 30 leti
GENE SO ZMERNE
Priznani strokovnjak

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt